

Commissie Zorgvuldig Bestuur

CZB/V/KSO/2025/509

BETREFT: Aanrekenen van werkkledij in het kader van een leerlingenstage

1. PROCEDURE

1.1. Ontvangst: 3 mei 2025

1.2. Vraagsteller
De heer (X), ouder.

1.3. CZB

Op 3 mei 2025 ontvangt het secretariaat van de Commissie een e-mailbericht met de vraag en op 15 mei 2025 bevestigt de vraagsteller dat het als een formele vraag om advies mag worden voorgelegd aan de Commissie.

Met een e-mail van 16 mei 2025 wordt aan de vraagsteller gemeld dat de vraag voor advies aan de Commissie wordt voorgelegd en wordt de vraagsteller uitgenodigd voor de zitting van 3 juni 2025. Op diezelfde dag bevestigt de vraagsteller de ontvangst van de uitnodiging. Hij laat echter weten dat hij niet zal kunnen aanwezig zijn op de zitting van de Commissie.

2. INHOUD van de VRAAG

De vraagsteller stelt dat hij bij de zoektocht naar een andere school vaststelt dat alle scholen in het secundair onderwijs in hun schoolreglement opnemen dat er stagekledij door de school wordt aangerekend aan de leerling stagiair, niettegenstaande de codex Welzijn op het Werk dit volgens hem oplegt aan de werkgever.

Hij stelt dat hij als argument telkens maar hoort dat de stageplekken deze kost niet willen dragen en er dus geen stageplekken zouden mogelijk zijn indien de leerling deze kost zelf niet draagt. Hetzelfde geldt voor wat betreft de arbeidsgeneesheer die de leerling – stagiair gezond moet verklaren om de stage aan te vatten. Deze kost wordt niet gedragen door de werkgever maar wel door de school.

Volgens de vraagsteller schort er iets: de codex zegt dat de werkgever deze kost moet dragen maar als de werkgever deze kost moet dragen, zullen er geen stageplekken beschikbaar zijn. Volgens de vraagsteller is het onderwijs in Vlaanderen aldus in strijd met de Codex Welzijn.

De vraagsteller wenst aldus de vraag voor te leggen of een school de kost van kledij voor bepaalde activiteiten zoals een stage mag aanrekenen aan een leerling.

3. ZITTING COMMISSIE

3.1. Datum en uur: 3 juni 2025 (om 13u45 uur)

3.2. Kamer

Kamer bevoegd voor het secundair onderwijs, het deeltijds kunstonderwijs, het volwassenenonderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding

3.3. Commissieleden

De Commissie is in overeenstemming met artikel VII.2 Codificatie sommige bepalingen voor het onderwijs en de ministeriële besluiten van 14 juli 2015 en 21 mei 2019 betreffende de samenstelling van de Commissie Zorgvuldig Bestuur als volgt geldig samengesteld:

De heer Bengt Verbeeck, voorzitter;

Paul De Cock, Ivo Van Genechten, Luc Faes en Walter Andries, leden;

3.4. Aanwezige betrokkenen, getuigen, deskundigen, raadslieden

Voor de vraagsteller: /

3.5. Stemming

De Commissie heeft na beraadslaging en met eenparigheid van stemmen de volgende conclusies opgesteld betreffende bevoegdheid en advies.

4. ADVIES VAN DE COMMISSIE

4.1. Regelgeving

** Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele rechten van 19 december 1966.*

Artikel 13 bepaalt dat de Lid-Staten zich engageren om het middelbaar onderwijs door middel van alle passende maatregelen en in het bijzonder door de geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs, voor ieder beschikbaar en algemeen toegankelijk te maken.

** Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989.*

Artikel 28 bepaalt dat de Lid-Staten het recht erkennen van het kind op onderwijs en teneinde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, ervoor te zorgen de ontwikkeling van het secundair onderwijs aan te moedigen, voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken en passende maatregelen te nemen zoals de invoering van gratis onderwijs en het bieden van financiële bijstand indien noodzakelijk.

** Grondwet.*

Artikel 24, § 3, eerste lid: “De toegang tot het onderwijs is kosteloos tot het einde van de leerplicht”.

** Codificatie sommige bepalingen voor het onderwijs*

Art. VII.5. De Commissie beslist over de gegrondheid van klachten van belanghebbenden inzake :

1° de internationaalrechtelijke en grondwettelijke beginselen inzake de kosteloosheid van het onderwijs, de beginselen vermeld in artikel 27 van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997, artikel 35 van de codificatie betreffende het secundair onderwijs, en artikel 8, 3°, van het decreet van 27 april 2018 betreffende de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het

secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding, de bijdrageregeling, bedoeld in artikel 27bis en 27ter, §1, van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997, en de regeling met betrekking tot persoonlijke bijdrage, bedoeld in artikel 38 tot en met 41 van het decreet van 16 juni 2023 over de onderwijsinternaten;

2° ...

3° ...

Art. VII.6. De Commissie kan vragen van belanghebbenden behandelen over de aangelegenheden bedoeld in artikel VII.5, eerste lid.

** Codex Secundair Onderwijs*

Art. 35.

In het door de Vlaamse Gemeenschap gefinancierd of gesubsidieerd voltijds secundair onderwijs en deeltijds beroepssecundair onderwijs kan geen direct of indirect inschrijvingsgeld worden gevraagd.

Na overleg binnen de schoolraad bepalen de schoolbesturen de lijst van bijdragen die aan de betrokken personen kunnen worden gevraagd, evenals de afwijkingen die op deze bijdrageregeling worden toegekend. De bijdrageregeling wordt door middel van het school- of centrumreglement aan de betrokken personen meegedeeld. Zowel de bijdrageregeling als de schoolfacturen vermelden dat gespreide betaling mogelijk is evenals een contactpersoon tot wie de betrokken personen die dergelijke gespreide betaling wensen, zich kunnen richten.

Art. 36.

De kosten van het onderwijs, verstrekt in scholen en centra of afdelingen voor onderwijs, tot stand gebracht door openbare of private personen, vallen ten laste van de schoolbesturen. Aan de gefinancierde of gesubsidieerde scholen en die aan de bij de decreet en uitvoeringsbesluiten gestelde voorwaarden voldoen, verleent de Vlaamse Gemeenschap salarissen, salaristoelagen en werkingsbudget.

Art. 37.

Jaarlijks wordt een forfaitair werkingsbudget verleend om de kosten te dekken die verbonden zijn aan de werking en de uitrusting van de school, aan het kosteloos verstrekken van leerboeken en schoolbehoeften aan de leerplichtige leerlingen en aan de uitgaven voor de financiering van de investeringen.

Art. 111.

§ 1. Elk schoolbestuur maakt voor elk van zijn scholen, met uitzondering van de scholen van opleidingsvorm 4, type 5, die verbonden zijn aan een ziekenhuis of aan een residentiële setting, een schoolreglement op waarin de rechten en plichten van elke leerling worden vastgelegd.

...

§ 1bis. Het school- of centrumbestuur informeert de betrokken personen over het school- of centrumreglement voorafgaand aan de inschrijving van de leerling en bij elke wijziging. Daarbij moeten volgende principes in acht worden genomen :

1° voorafgaand aan een inschrijving wordt het school- of centrumreglement schriftelijk of via elektronische drager aangeboden en verklaren de betrokken personen zich er schriftelijk mee akkoord;

2° bij elke wijziging van het school- of centrumreglement informeert het school- of centrumbestuur de betrokken personen schriftelijk of via elektronische drager over die wijziging en de betrokken personen geven dan schriftelijk of digitaal akkoord. Indien de betrokken personen zich met de wijziging niet akkoord verklaren, dan wordt aan de inschrijving van de leerling een einde gesteld op 31 augustus van het lopende schooljaar;

3° het school- of centrumbestuur vraagt de betrokken personen of ze een papierenversie van het school- of centrumreglement wensen te ontvangen;

4° een wijziging van het school- of centrumreglement kan ten vroegste uitwerking hebben in het daaropvolgende schooljaar, tenzij die wijziging het rechtstreekse gevolg is van nieuwe regelgeving.

§ 1ter....

...

Art. 112.

In het school- of centrumreglement moeten, voor zover van toepassing, minimaal de volgende onderdelen worden opgenomen :

...

6° de financiële bijdrageregeling voor de betrokken personen, de mogelijke afwijkingen en de contactpersoon binnen de school, het centrum voor deeltijds beroepssecundair onderwijs of het centrum voor vorming van zelfstandigen en kleine en middelgrote ondernemingen voor vragen of opmerkingen dienaangaande;

...

** Omzendbrief SO 78 van 27 november 2001 betreffende zorgvuldig bestuur in het secundair onderwijs.*

4.2. Bevoegdheid

De Commissie is van oordeel dat zij, rekening houdende met de aangehaalde feiten en de geldende regelgeving, bevoegd is voor zover de vraagsteller vraagt of een school de kost van kledij voor bepaalde activiteiten, zoals een stage, mag aanrekenen aan een leerling.

De Commissie merkt hierbij op dat zij zich echter niet kan uitspreken over de al dan niet correcte toepassing van de Codex over het welzijn op het werk (hierna omschreven als de “Codex Welzijn op het Werk”) door de school en/of de werkgever/stagegever.

4.3. Advies

4.3.1. Kosteloosheid. Kostenbeperking. Kostenraming en ouderinformatie. Algemeen.

4.3.1.1. Kosteloosheid.

De grondwet waarborgt de kosteloze toegang tot het leerplichtonderwijs. Uit de grondwet en de regelgeving secundair onderwijs volgt dat er in het door de Gemeenschap gefinancierde of gesubsidieerde secundair onderwijs geen direct of indirect inschrijvingsgeld kan worden gevraagd. Dit wordt bevestigd door het Arbitragehof (thans: het Grondwettelijk Hof) in zijn arrest nr. 28/92 van 2 april 1992. De regel van de kosteloze toegang tot het onderwijs impliceert dat de basiskosten voor het verstrekken van onderwijs ten laste vallen van de publieke of private personen die het initiatief nemen om onderwijs aan te bieden. Zij kunnen daarvoor wel door de gemeenschap gefinancierd of gesubsidieerd worden (cf. art. 36 Codex Secundair Onderwijs).

De regel van de kosteloze toegang houdt geen recht op volledige kosteloosheid van het secundair onderwijs in. In genoemd arrest blijkt dat in de huidige stand van de regelgeving op het niveau van het secundair onderwijs de scholen van de ouders en de meerderjarige leerlingen wel een bijdrage kunnen vragen voor didactisch materiaal en voor bepaalde activiteiten en vormen van dienstverlening. Uitgesloten zijn evenwel kosten die behoren tot de basiskosten voor de organisatie van hedendaags onderwijs en een onderdeel vormen van de openbare dienstverlening van elke door de overheid gefinancierde of gesubsidieerde onderwijsinstelling.

Voor goederen en diensten waarvoor een bijdrage kan worden gevraagd mag niet meer worden aangerekend dan de kosten van de geleverde goederen of prestaties. Deze kosten moeten kunnen worden verantwoord, onder meer vanuit de eigenheid van de doelgroepen in het secundair onderwijs. De gevraagde bijdragen moeten het kenmerk behouden van een kostprijs. Dat veronderstelt enerzijds dat het gaat om door de school effectief gemaakte kosten en anderzijds dat het goederen of diensten betreft die de betrokken leerling effectief heeft ontvangen.

Er moet een lijst worden opgesteld van de bijdragen die van de ouders kunnen worden gevraagd. Deze lijst moet voor overleg aan de schoolraad worden voorgelegd en bij inschrijving of voor de start van het schooljaar via het schoolreglement aan de ouders worden meegedeeld. De regeling moet ook de mogelijkheid tot het toestaan van afwijkingen vermelden. Onder afwijkingen worden specifieke maatregelen of tegemoetkomingen verstaan voor financieel minder gegoede gezinnen. Deze regeling moet voor overleg aan de schoolraad worden voorgelegd en via het schoolreglement aan de ouders worden meegedeeld.

4.3.1.2. Kostenbeperking in het secundair onderwijs. Kostenraming en ouderinformatie.

Het secundair onderwijs mag dan niet verplicht kosteloos zijn, dit belet niet dat “passende maatregelen voor het invoeren van gratis onderwijs” voor dat onderwijsniveau behoren tot de doelstellingen van het Kinderrechtenverdrag (art. 28, § 1, b). Met haar beleid voor kostenbeperking en bevordering van gelijke kansen wil de Vlaamse Gemeenschap genoemde doelstelling van het kinderrechtenverdrag invulling geven. Het komt elke inrichtende macht toe om zich met passende maatregelen in dit gemeenschappelijk beleid in te schrijven.

Een eerste stap in de ontwikkeling van een beleid van kostenbeperking ligt op het niveau van informatie en inspraak. Zo is decretaal voorgeschreven dat de lijst van de voor de ouders te verwachten geldelijke bijdragen voor overleg aan de schoolraad voorgelegd worden. De regelgeving waarborgt daarmee het recht van inspraak bij het beoordelen van de noodzaak of het verantwoorde karakter van bepaalde kosten en het vaststellen van de hoogte daarvan. Van dit overleg kan gebruik worden gemaakt om op school een beleid en een cultuur van kostenbeperking uit te werken en te stimuleren. Het komt de schoolraad toe om aan de achterban van de schoolraad passende informatie te verstrekken over het gevoerde overleg en het daaruit voortkomend beleid.

De bijdrageregeling wordt in het schoolreglement opgenomen. De bijdrageregeling kan uiteraard geen uitgavenposten bevatten die ten laste vallen van de instelling. Verder moet, om aan de betrachtingen van de decreetgever en de noden van de ouders te voldoen, de bijdrageregeling volledig zijn en zo nauwkeurig als bij de aanvang van het schooljaar mogelijk is. Alle redelijkerwijze te verwachten bijdragen moeten worden vermeld. Een goede regeling zal ook transparant zijn opgesteld. Dat veronderstelt onder meer dat een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen verplichte en facultatieve bijdragen en de activiteiten die daar onder horen.

4.3.2. Toepassing van de principes.

De vraagsteller stelt vast dat veel scholen in het secundair onderwijs die studierichtingen aanbieden waarin werkstages deel uitmaken van het programma, in hun schoolreglement opnemen dat de stagekledij door de school wordt aangerekend aan de leerling-stagiair. Volgens

hem moet deze kost overeenkomstig de Codex Welzijn op het Werk gedragen worden door de werkgever en dus niet door de leerling-stagiair.

De Commissie stelt vast dat de vraagsteller hierbij niet verduidelijkt welk soort kledij dit precies betreft. Naar het oordeel van de Commissie dient een onderscheid te worden gemaakt tussen enerzijds (a) kledij die in het kader van een leerlingenstage op de stageplaats moet worden gedragen als maatregel inzake welzijn bij de uitvoering van het werk (in het kader van de Codex Welzijn op het Werk) en (b) stagekledij die tijdens een leerlingenstage louter op vraag van de stageplaats moet worden gedragen, bijvoorbeeld om uniformiteitsredenen.

(a) Bij de organisatie van leerlingenstages moeten onderwijsinstellingen niet enkel rekening houden met de onderwijsregelgeving, maar ook onder andere met de wetgeving rond welzijn op het werk.

Op basis hiervan kan het vereist zijn dat de stagegever, zijnde de aanbieder van de werkplek, preventiemaatregelen moet nemen, dewelke onder andere het dragen van bepaalde werkkledij of persoonlijke beschermingsmiddelen kunnen betreffen.

Indien vereist is dat de leerling-stagiair tijdens de leerlingenstage op de stageplaats in het kader van de maatregelen inzake het Welzijn op het Werk bepaalde (werk)kledij of persoonlijke beschermingsmiddelen draagt, dan is de kost hiervan in de eerste plaats ten laste van de stagegever, bij wie de stagiair stage loopt. Indien de stagegever nalaat om de kosten hiervan ten laste te nemen, dan meent de Commissie dat het aan de school is om deze kosten te dragen. Het betreft immers kosten die noodzakelijk zijn om ervoor te zorgen dat de vereiste maatregelen inzake Welzijn op het Werk kunnen worden getroffen tijdens de uitvoering van de leerlingenstage door de stagiair. Deze maatregelen die vereist zijn met het oog op het welzijn op het werk (de stageplaats) mogen voor de leerling-stagiair geen financiële lasten meebrengen. De Commissie is dan ook van oordeel dat dergelijke kost voor een maatregel die (verplicht) moet worden genomen in het kader van de Codex Welzijn op het Werk, een basiskost is voor het organiseren van de leerlingenstage die, indien dit niet ten laste wordt genomen door de stagegever, door de school zelf moet worden gedragen en op de werkingsmiddelen kan worden aangerekend.

(b) De situatie is anders voor (werk)kledij die niet vereist is in het kader van de Codex Welzijn op het Werk, maar om *andere* redenen, zoals de gebruiken in de onderneming, uniformiteitsredenen, etc., wordt opgelegd door de stagegever.

De Commissie aanvaardde eerder reeds dat een school (meer bepaald een hotelschool) met het oog op de uniformiteit, de veiligheid en het toezicht daarop vak- of werkkledij die aan welbepaalde normen beantwoordt verplicht kan opleggen. De school kan hierbij verplichten om die vak-of werkkledij op school aan te kopen. De school moet dan zelf de geldende bepalingen met betrekking tot aanbestedingen naleven en de aan de leerlingen aangerekende prijs moet vanuit de door de school gemaakte kosten te verantwoorden zijn. Indien de school niet zelf de kledij verkoopt moet zij de specificaties waaraan die moet voldoen voor alle kandidaat-verkopers ter beschikking stellen. Zij kan geen exclusief verkooprecht aan een bepaalde firma toekennen, tenzij dit exclusief verkooprecht integraal onderdeel uitmaakt van de aanbesteding voor het leveren van de kledij (zie CZB/V/KSO/2008/216).

In dezelfde zin is de Commissie van oordeel dat ook in het kader van een leerlingenstage met het oog op de uniformiteit, de veiligheid en het toezicht daarop vak- of werkkledij die aan bepaalde normen beantwoordt, verplicht kan worden opgelegd.

Indien deze kledij via de stagegever of school wordt aangekocht, kan de kostprijs hiervan worden doorgerekend aan de leerling-stagiair of de ouders. Enkel de werkelijke kostprijs kan worden aangerekend; er moet aldus een verband zijn tussen het gevraagde bedrag en de daaraan gekoppelde dienstverlening aan een individuele leerling. Bovendien moet hiertoe de geëigende procedure worden gevolgd: de kost moet worden opgenomen in de bijdrageregeling van het schoolreglement en er moet hierover voorafgaand overlegd zijn in de schoolraad.

Indien de stagegever of de school niet zelf de kledij aanbiedt, moet de school tijdig een nauwkeurig overzicht geven van de specificaties waaraan deze moet voldoen.

4.3.3. De Commissie komt tot volgend advies:

De Commissie is van oordeel dat indien de leerling-stagiair tijdens de leerlingenstage op de stageplaats bepaalde werkkledij of persoonlijke beschermingsmiddelen moet dragen als maatregel inzake welzijn bij de uitvoering van het werk (in het kader van de Codex Welzijn op het Werk), de kost hiervan niet ten laste kan worden gelegd van de (ouders van de) leerling-stagiair. De kost voor dergelijke preventiemaatregel die verplicht moet worden genomen in het kader van de Codex Welzijn op het Werk dient door de stagegever, dan wel door de school zelf te worden gedragen.

De kost voor vak- of werkkledij die niet vereist is in het kader van de Codex Welzijn op het Werk, maar om *andere* redenen (zoals de gebruiken in de onderneming, om uniformiteitsredenen, etc.) wordt opgelegd door de stagegever tijdens de leerlingenstage, kan aan de (ouders van de) leerling-stagiair worden doorgerekend indien dit via de stagegever of school wordt aangekocht. Indien de stagegever of de school de kledij niet zelf aanbiedt, moet de school tijdig een nauwkeurig overzicht geven van de specificaties waaraan deze moet voldoen.

Brussel, 3 juni 2025

Liesbeth Van Daele
Secretaris

Bengt Verbeeck
Voorzitter